

**DEFINIREA PROFILULUI ACADEMIC
AL TUTORULUI ÎN E-LEARNING**

Lucrarea Doamnei Goga este o lucrare bine documentată beneficiind de o bibliografie solidă și cu informații de ultimă oră ce ne pun la dispoziție un tablou cuprinzător al preocupărilor, al reușitelor, nereușitelor, al soluțiilor deja acceptate dar și a ideilor controversate privind activitatea academică a tutorului în sistemul E-learning. Regăsim o diversitate de idei pedagogice moderne asociate cu informații la nivel tehnologic fără de care sistemul Elearning nu poate funcționa. Formarea și profesionalizarea tutorului în spațiul educațional românesc sunt integrate într-un posibil modul de formare academică a acestuia (tutorului), în care se armonizează cele patru dimensiuni: pedagogică, psiho-socială, managerială și tehnică. O analiză atentă a modulului psiho-pedagogic de formare a tutorului propus ne dezvăluie faptul că autoarea dovedește nu numai o cunoaștere a realităților legislative, administrative și decizionale din România ci și o viziune globală, integratoare asupra acestei teme. Este o lucrare de pionerat în domeniu care va deschide, cu siguranță, noi piste de abordare și va oferi noi soluții practice în domeniul E-learning.

Prof. Univ. dr. Marin Manolescu, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, București

În urma unei temeinice analize a provocărilor recente privind profesia didactică, autoarea se întreabă: Poate fi considerat tutorul o nouă ipostază a profesiei didactice? Ce roluri îndeplinește în spațiile educaționale numite E-Learning, M-Learning, blended Learning, învățarea la distanță sau în învățarea online? Ce competențe trebuie să dovedească?... Autoarea realizează o atentă analiză a situației existente în România privind activitatea academică a tutorului în E-learning din perspectiva acestuia, precum și analiza situației existente în mai multe universități din țara noastră și din alte țări privind activitatea tutorului din perspectiva studenților implicați în învățarea mediata de platforme electronice consacrate. Lucrarea Dnei Maria Goga ne pune la dispoziție clarificări conceptuale minuțios realizate, raportarea teoriilor învățării și modelelor de învățare la mediul E-learning precum și numeroase sugestii și recomandări privind activitatea psiho-pedagogică a tutorului.

Prof. univ. dr. Steliana Toma, Universitatea Tehnică de Construcții București

Pătrunderea noilor tehnologii ale comunicației și informației în educație a condus la regândirea și reorganizarea sistemelor de învățământ, implicit în ceea ce privește rolul personalului didactic. S-a dezvoltat astfel sistemul de învățare E-learning, care, comparative cu cele tradiționale, oferă modalități de transmitere și de gestionare a cunoașterii.

Teza de doctorat „Definirea profilului academic al tutorului în E-learning” are ca scop investigarea acestui nou tip de învățare, a competențelor și rolurilor personalului care îl gestionează și propune în acest sens un modul de formare pentru această nouă profesie. Această lucrare este de strictă actualitate și de mare utilitate în procesul de aplicare a Legii Educației Naționale, rolul tutorului fiind semnificativ în formarea profesională a tinerilor care se îndreaptă către o carieră în educație.

Apreciez, în mod deosebit, contribuțiile originale ale autoarei privind dezvoltarea celor patru dimensiuni (pedagogică, psiho-socială, managerială și tehnică) pe care se bazează modulul de formare a tutorului.

Prof. univ. dr. ing. Anton Hadăr, Universitatea Politehnică București

MARIA GOGA

**DEFINIREA PROFILULUI ACADEMIC
AL TUTORULUI ÎN E-LEARNING**

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2012

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Angelica Mălăescu

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GOGA, MARIA

Definirea profilului academic al tutorului în e-learning /

Maria Goga. - București : Editura Universitară, 2011

Bibliogr.

ISBN 978-606-591-335-6

37

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786065913356

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2012
Editura Universitară
Director: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

Cuprins

Introducere	11
Capitolul 1. E-learning: concepte, tendințe, perspective	15
1.1. E-learning – inovație și provocări	16
1.1.1. Beneficii / limite în sistemul E-learning	16
1.1.2. Scurt istoric E-learning	17
1.1.3. Rolul tehnologiei în E-learning	20
1.2. Actorii implicați în procesul E-learning	21
1.3. Paradigme educaționale în E-learning	22
1.3.1. Paradigma învățării centrate pe student	22
1.3.2. Paradigma educației permanente	23
1.4. Inițiative E-learning în spațiul european de învățare	23
1.5. E-learning în contextul din România	25
Capitolul 2. Formarea și profesionalizarea tutorului în E-learning	29
2.1. Tutorul – persoana „pivotal” în cadrul procesului de învățare	29
2.2. Activitatea tutorială: roluri și funcții	31
2.2.1. Clasificarea rolurilor tutorului	31
A. Funcția pedagogică a tutorului	33
B. Funcția psiho-socială a tutorului	35
C. Funcția managerială a tutorului	36
D. Funcția tehnică a tutorului	37
2.3. Competențele Tutorului în E-learning	37
2.4. Nevoia de formare a cadrelor didactice cu rol de tutor în spațiul european	40
2.4.1. Situația din România privind instruirea personalului didactic cu roluri/ responsabilități de tutor	42
2.4.2. Necesitatea profesionalizării cadrelor didactice cu rol de tutor	44
2.5. Experiințe de formare: un model comparativ	45
Capitolul 3. Un posibil modul de formare academică a tutorului în E-learning	48
3.1. Dimensiunea Pedagogică	48
3.1.1. E-learning și învățarea la adulți	48
3.1.1.1. Behaviorismul	48
3.1.1.2. Cognitivismul	49
3.1.1.3. Constructivismul	50
3.1.1.4. Alte teorii utilizate în E-learning	51
3.1.1.5. Concluzii preliminare privind teoriile învățării în E-learning	53
3.1.2. Modele de învățare în mediul E-learning	53
3.1.3. Experiințe în proiectarea E-learning	54
3.2. Dimensiunea Psiho-Socială	65
3.2.1. Comunitatea virtuală	65
3.2.2. Comunicarea în cadrul comunității virtuale	66
3.2.3. Învățarea în cadrul comunității virtuale	69
3.2.4. Interacțiunea dintre actorii implicați în E-learning	72
3.3. Dimensiunea Managerială	73
3.4. Dimensiunea Tehnică	74

Capitolul 4. Metodologia cercetării	78
4.1. Motivația cercetării	78
4.2. Scopul și obiectivele cercetării	79
4.2.1. Obiectivele generale	79
4.2.2. Obiectivele specifice	79
4.4. Ipotezele cercetării	80
4.5. Eșantionarea	80
4.6. Metodele și instrumentele cercetării	81
4.6.1. Analiza de documente	81
4.6.2. Ancheta prin chestionar – adresat tutorilor	82
4.6.3. Ancheta prin chestionar – adresat studenților	82
4.6.4. Interviu individual privind rolul tutorului – adresat tutorilor	84
4.6.5. Interviu individual privind formarea tutorului – adresat tutorilor	84
4.6.6. Interviu individual adresat studenților	85
4.6.7. Interviu individual adresat decidenților E-learning	85
4.6.8. Observația	85
4.6.9. Studii de caz	86
4.7. Etapele cercetării	86
4.8. Limitele cercetării	87
Capitolul 5. Rezultatele cercetării	88
5.1. Rezultatele cercetării privind sistemul de învățare E-learning	89
5.1.1. Beneficiile utilizării sistemului E-learning	89
5.1.2. Limitele utilizării sistemului E-learning	90
5.2. Rolurile tutorului în cadrul procesului de învățare E-learning	90
5.2.1. Facilitator al învățării	90
5.2.2. Instructor al învățării	91
5.2.3. Coach (Îndrumător)	92
5.2.4. Mentor al studenților	93
5.2.5. Consilier al studenților	94
5.2.6. Manager al cursului E-learning	94
5.2.7. Moderator al discuțiilor online	95
5.2.8. Tehnician	96
5.3. Competențele tutorului	97
5.4. Instruirea tutorilor	99
5.4.1. Participarea tutorilor investigați la instruire	99
5.4.2. Principalele modalități de instruire a tutorilor investigați	99
5.5. Rezultate ale cercetării relevante pentru dimensiunea pedagogică a unui posibil modul de formare	100
5.5.1. Principalele diferențe între curriculum-ul tradițional și cel online	100
5.5.2. Elemente de proiectare E-learning	101
5.6. Dimensiunea Psiho - Socială	110
5.6.1. Cunoașterea studenților	110
5.6.2. Tehnici de motivare a studenților în vederea comunicării în cadrul comunității virtuale	111
5.6.3. Instrumente utilizate în facilitarea comunicării	111
5.7. Dimensiunea Managerială	112
5.7.1. Diferite tipuri de întâlniri tutoriale	112
5.7.2. Principalele activități abordate la ședințele tutoriale	113
5.8. Dimensiunea Tehnică	115
5.8.1. Tehnologii utilizate în procesul de predare/învățare de către tutor	115
5.8.2. Modalități de rezolvare a problemelor tehnice	117

Capitolul 6. Analiza și interpretarea rezultatelor	118
6.1. E-learning: perspectiva instituțiilor participante la cercetare	118
6.1.1 E-learning în contextul de învățare românesc	118
6.2. Tutorul – persoana „pivot” în mediul E-learning	121
6.2.1. Rolul profesorului titular versus rolul tutorului	123
6.3. Rolurile tutorului în contextul românesc	124
6.3.1. Funcția Pedagogică	124
6.3.2. Funcția psiho-socială	126
6.3.3. Funcția managerială.....	126
6.3.4. Funcția tehnică	127
6.3.5. Concluzii preliminare privind rolurile tutorului	127
6.4. Competențele tutorilor: perspectiva autorilor investigați	128
6.5. Formarea tutorilor: perspectiva autorilor investigați	130
6.5.1. Analiză comparativă a programelor de formare pentru titori	131
6.5.2. Experiențele de formare ale tutorilor investigați	133
6.6. Modulul de formare a tutorilor dezvoltat pe baza rezultatelor cercetării	134
6.6.1. Dimensiunea Pedagogică	135
6.6.1.1. Curriculum tradițional versus curriculum online	135
6.6.1.2. Analiza comparativă de curriculum	137
6.6.1.3. Elemente de proiectare E-learning	139
6.6.2. Dimensiunea Psiho - Socială	148
6.6.2.2. Tipuri de comunicare	149
6.6.2.3. Dialogul virtual	150
6.6.2.4. Învățarea în cadrul comunității virtuale	150
6.6.2.5. Contribuția membrilor comunității virtuale la învățare	150
6.6.3. Dimensiunea Managerială	153
6.6.4. Dimensiunea Tehnică	156
Capitolul 7 Concluzii și recomandări	158
7.1. Sugestii și recomandări privind activitatea psiho-pedagogică a tutorului în E-learning	165
Recomandări la nivel de sistem	165
Recomandări la nivel instituțional	165
Recomandări la nivel individual	166
7.2. Un posibil modul psiho - pedagogic de formare a tutorului	167
Bibliografie	173
Sit-uri Internet	181
Legi, documente	182
Anexe	184
Anexa 1. Instrumentele Cercetării	184
1.1. Chestionar adresat tutorilor	184
1.2. Chestionar adresat studenților	189
1.3. Grila de interviu privind rolul tutorului - titori	194
1.4. Grila de interviu privind formarea tutorilor	195
1.5. Grila de interviu - studenți	196
1.6. Grila de interviu – decidenți E-learning	198
Anexa 2. Portaluri	199
Anexa 3. Oferte de cursuri online în România	200
Anexa 4. Rezultatele cercetării prelucrări statistice	201
4.1. Răspunsuri titori	201

4.2. Răspunsuri studenți	205
Anexa 5. Legislație relevantă	234
5.1. LEGE nr.128 din 12 iulie 1997 privind Statutul personalului didactic	234
5.2. Hotărârea de Guvern nr. 1101 din 8 octombrie 2001 privind Învățământul la distanță	240

Lista Figuri

Figura 1.1. Învățarea centrată pe student	22
Figura 1.2. Diagrama cu numărul de studenți participanți la E-learning din U.E.	24
Figura 3.1. Model de dezvoltare a activităților de învățare, adaptat după Salmon	60
Figura 3.2. Progresul gândirii critice în cadrul dialogului virtual	68
Figura 3.3. Rolul experienței studenților în învățare	72
Figura 3.4. Scurt istoric al Internetului, model adaptat după Conole & Oliver (Conole ..	76
Figura 4.1. Distribuția tutorilor și a studenților din punct de vedere cantitativ și calitativ	80
Figura 4.2. Distribuția tutorilor în funcție de țări	82
Figura 4.3. Distribuția studenților participanți la chestionar în funcție de țările participante	83
Figura 4.4. Corelația dintre ipoteze, metode și instrumente de cercetare	86
Figura 4.5. Etapele cercetării	87
Figura 5.1. Beneficiile interacțiunii în procesul de învățare electronic	89
Figura 5.2. Rolul de facilitator al tutorului	91
Figura 5.3. Tutorul în rolul de instructor	91
Figura 5.4. Tutorul în rol de coach	92
Figura 5.5. Perspectiva tutorilor privind rolul de mentor	93
Figura 5.6. Perspectiva studenților privind rolul de mentor	93
Figura 5.7. Rolul de consilier al tutorului	94
Figura 5.8. Perspectiva tutorilor privind rolul de moderator	95
Figura 5.9. Perspectiva studenților privind rolul de tehnician	96
Figura 5.10. Promovarea învățării prin cooperare	97
Figura 5.11. Promovarea motivației studenților privind învățarea	98
Figura 5.12. Alte competențe relevante în timpul desfășurării cursului	98
Figura 5.13. Participarea tutorilor la instruire	99
Figura 5.14. Principalele modalități de instruire a tutorilor investigați	99
Figura 5.15. Diferențe între curriculum-ul tradițional și cel online	100
Figura 5.16. Opiniile studenților privind pregătirea cursurilor în funcție de stilurile de învățare	101
Figura 5.17. Pregătirea studenților înainte de începerea cursurilor	102
Figura 5.18. Principalele intervenții ale tutorului în timpul procesului de învățare	103
Figura 5.19. Identificarea aspectelor pozitive/negative din activitatea studenților	104
Figura 5.20. Perspectiva studenților privind ajutorul acordat acestora înainte de examenul final	105
Figura 5.21. Metode de motivare a studenților privind învățarea	105
Figura 5.22. Alte tipuri de motivare a studenților privind învățarea	106
Figura 5.23. Perspectiva studenților privind feedback-ul oferit de către tutor	106
Figura 5.24. Tehnici de evaluare a activității studenților	108
Figura 5.25. Principalele instrumente utilizate în evaluare (perspectiva studenților)	109
Figura 5.26. Tehnici diferite de motivare a studenților	111
Figura 5.27. Principalele instrumente utilizate în facilitarea comunicării	112
Figura 5.28. Necesitatea oferirii de informații din partea tutorului	113
Figura 5.29. Activitățile realizate în cadrul ședințelor tutoriale așa cum sunt văzute de studenți	114
Figura 5.30. Principalele tehnici utilizate de tutorii investigați în timpul procesului de învățare	115
Figura 5.31. Tehnici/instrumente utilizate de către studenți în învățare	116
Figura 7.1. Universitățile participante la cercetare (România și celelalte țări)	158
Figura 7.2. Factorii care au contribuit la dezvoltarea unui posibil modul academic de formare al tutorului	162

Lista Tabele

Tabel 1.1.	Corelații între elementele esențiale generațiilor E-learning (după Garrison și Anderson)	20
Tabel 1.2.	Principalele universități din România cu program E-learning	27
Tabel 2.1.	Rolul profesorului în tradițional versus rolul tutorului în E-learning (Donaldson & Scannel)	31
Tabel 2.2.	Clasificarea după funcțiile tutorului	32
Tabel 2.3.	Rolul tutorului în cadrul celor patru funcții	33
Tabel 2.4.	Model comparativ de instruire a tutorilor	46
Tabel 3.1.	Activități online potrivite stilurilor diferite de învățare	57
Tabel 3.2.	Medii virtuale de învățare utilizate în E-learning	58
Tabel 3.3.	Metode de învățare în E-learning (adaptat după Brewer)	59
Tabel 3.4.	Alegerea resurselor la curs în funcție de stilurile de învățare ale studenților.	61
Tabel 3.5.	Mod de interacțiune potrivit cu feedback-ul dat sau primit	63
Tabel 3.6.	Instrumente de evaluare utilizate în E-learning.	64
Tabel 4.1.	Distribuția tutorilor participanți la chestionar în funcție de Universități	81
Tabel 4.2.	Distribuția studenților participanți în funcție de universități	83
Tabel 4.3.	Distribuția tutorilor participanți la interviu în funcție de universități	84
Tabel 4.4.	Distribuția studenților participanți la interviu în funcție de universități	85
Tabel 5.1.	Cadrul general al unui posibil modul de formare tutori obținut din rezultatele cercetării	88
Tabel 5.2.	Principalele limite ale interacțiunii în sistemul virtual de învățare	90
Tabel 5.3.	Rolul de coach din perspectiva studenților	92
Tabel 5.4.	Principalele probleme abordate în cadrul ședințelor de consiliere	94
Tabel 5.5.	Răspunsurile studenților privind rolul de manager al tutorului	95
Tabel 5.6.	Rolurile tutorului cu relevanță pentru subiecții investigați	96
Tabel 5.7.	Principalele competențe în procesul de pregătire al cursului	97
Tabel 5.8.	Competențe relevante la încheierea cursului	98
Tabel 5.9.	Principalele elemente tehnice necesare instruirii studenților	102
Tabel 5.10.	Principalele instrumente de evaluare utilizate la curs	107
Tabel 5.11.	Instrumentele de evaluare cu relevanță pentru subiecții investigați	110
Tabel 5.12.	Modalități de cunoaștere a studenților	110
Tabel 5.13.	Diferite tipuri de întâlniri tutoriale	113
Tabel 5.14.	Modalități de rezolvare a problemelor tehnice	117
Tabel 6.1.	Cadrele didactice care preiau funcțiile tutoriale	123
Tabel 6.2.	Rolurile tutorului	128
Tabel 6.3.	Competențele tutorilor	128
Tabel 6.4.	Comparație cursuri de instruire tutori (A.V.L.N. & E.T.T.)	132
Tabel 6.5.	Principalele diferențe dintre cele două cursuri E.T.T. & A.V.L.N.	133
Tabel 6.6.	Principalele modalități de instruire utilizate de către tutorii investigați	134
Tabel 6.7.	Etapele conversiei unui curs din tradițional în mediul online	137
Tabel 6.8.	Comparație curriculum Open Universiteit, Olanda și S.N.S.P.A., România	138
Tabel 6.9.	Metode de învățare utilizate la curs de către tutorii participanți la cercetare	141
Tabel 6.10.	Principalele activități de învățare utilizate la un curs E-learning	144
Tabel 6.11.	Principalele instrumente de evaluare utilizate de către universitățile participante	145
Tabel 6.12.	Tipuri de întâlniri tutoriale desprinse din rezultatele cercetării	153
Tabel 7.1.	Roluri atribuite tutorului cu relevanță pentru sistemul E-learning românesc	160
Tabel 7.2.	Un posibil modul de formare academică a tutorului în E-learning	169

INTRODUCERE

Definirea problemei Într-o societate bazată pe cunoaștere, în continuă schimbare economică, socială și educațională, **este nevoie de persoane calificate** care să facă față acestei *avalanșe* de noi idei transformatoare către o economie dinamică și competitivă¹. Piața muncii, nu numai în Europa ci în întreaga lume, cere tot mai mult *“personal calificat cu o înaltă pregătire”*² care să răspundă cerințelor impuse de schimbările tehnologice rapide în aproape toate domeniile vieții. Sistemul educațional este *afectat* în mare măsură de către *efervescenta* transformărilor tehnologice asigurând un plus de noutate, accesibilitate și de calitate a învățării. Pentru a asigura o bună pregătire a personalului didactic în vederea unei societăți competitive și dinamice, sistemului educațional i se cere o adaptare la realitățile prezente, precum și formarea în cadrul acestui nou sistem.

Formarea personalului didactic este văzută în contextul în care se impune **redefinirea metodelor de predare/învățare**, întregul proces axându-se pe asigurarea unui context psiho-pedagogic de calitate, ținându-se seama de cerințele pieții și de nevoile și posibilitățile studenților de învățare. Caracteristicile unei educații care să corespundă schimbărilor economico-sociale de astăzi se concentrează pe:

„flexibilitatea, creativitatea, abilitatea de a rezolva situații problematice, alfabetizare tehnologică, abilități de găsire, procesare a informației și mai ales disponibilitatea de a învăța de-a lungul întregii vieți” (Singer et al, 2006: 237).

Introducerea tehnologiilor computerizate în educație aduce schimbări în ceea ce privește predarea, fiind astfel utilizate noi metode, activități și tipuri de resurse. **E-learning** este unul din sistemele de învățare care abordează astfel de metode și activități noi în procesul educațional. Acest sistem nu mai reprezintă o noutate pentru mulți dintre educatorii de astăzi, fiind tot mai des utilizat. De fapt, implementarea acestuia constituie pentru mulți studenți o necesitate, acesta răspunzând nevoilor lor educaționale. Educatorii implicați în acest sistem consideră necesară o înțelegere mai detaliată a modului cum este organizat, a pedagogiei care stă la baza acestuia, precum și cunoașterea tehnologiei ce poate fi utilizată la un astfel de curs (Salmon, 2000). Pentru a răspunde provocărilor impuse de aceste schimbări educaționale se simte nevoia de o **definire a profilului activităților psiho-pedagogice a responsabililor** acestui proces. În cazul nostru, tutorul este *responsabilul* deja cunoscut ca fiind interfața între instituție și studenți, *animatorul inteligenței colective al grupului de studenți și ghidul procesului de învățare* (Levy Pierre, 1999). Tutorul apare ca o necesitate în cadrul învățării bazate pe tehnologia electronică, de activitatea sa depinzând reușita unui curs E-learning (Palloff & Pratt, 2007).

Inițiativele sporadice privind formarea cadrelor didactice cu rol de tutor la nivel universitar sunt binevenite și reprezintă un pas important privind racordarea sistemului de învățare la cel centrat pe student, paradigmă ce stă la baza sistemului E-learning, însă aceasta nu satisface nevoia de formare a tutorilor, celor ce sunt direct implicați în procesul de învățare. **Poate fi**

¹ www.presidency.ro

² www.portal.edu.ro

formarea inițială dar și continuă, în cazul educatorilor din E-learning, **într-un cadru organizat și bine definit, o soluție viabilă care conduce la un tutoriat profesional, academic**, nu în condiții de voluntariat, așa cum vom vedea că se realizează astăzi în multe centre universitare din România?

Motivația cercetării Activitatea psiho-pedagogică a tutorului este o realitate relativ nouă în procesul educațional românesc. Dacă pe plan internațional sunt preocupări privind formarea academică a tutorilor (Salmon, 2000), în România, aceștia nu au un profil psiho-pedagogic clar, cu atât mai mult cu cât în Statutul Personalului Didactic (art. 53³) nu este menționată această ocupație. Această absență are efecte negative asupra prestației pedagogice a tutorului, în prezent fiind desfășurată mai mult în condiții de voluntariat decât într-un cadru bine definit. De asemenea, în România, nu există deocamdată cursuri de formare inițială și continuă a tutorului, organizate la nivel universitar sau național. Existența la nivel local a unor programe de formare a acestora și a celorlalte inițiative nu suplinește **nevoia acută de cursuri la nivel național de formare psiho-pedagogică a tutorilor**. Această lipsă conduce de multe ori la o activitate ad-hoc de desfășurare a pedagogiei E-learning în locul uneia profesionale. Să fie toate acestea motive pentru care profesiunea de tutor este tratată cu mai puțină importanță? În contextul schimbărilor ce au loc în sistemul educațional românesc, care este de fapt rolul tutorului? Este el un facilitator al învățării? Poate fi considerat **tutorul o nouă ipostază a profesiei didactice?**

În astfel de condiții se impune o necesitate a profesionalizării tutorului. O bună definiție a rolului tutorului conduce la cunoașterea competențelor acestuia. Formarea competențelor profesionale, care se impun în activitatea psiho-pedagogică a tutorului, constituie profesionalizarea acestuia. De fapt, **scopul** prezentului studiu este **profesionalizarea tutorului**.

Mesaje cheie În acest context al necesității profesionalizării tutorului lucrarea de față își propune să definească profilul psiho-pedagogic al tutorului în cadrul sistemului de învățare E-learning, prin formularea unui **cadru general de formare profesională a tutorilor în E-learning**. Astfel, prin intermediul prezentei cercetări se vor defini "pilonii esențiali" care ar trebui să reprezinte baza formării profesionale a tutorului. În acest sens, se va încerca elaborarea unui modul psiho-pedagogic de formare care să poată face parte din cultura de bază a acestuia, indiferent de specialitate și profil. Modulul este bazat pe modelele de formare psiho-pedagogică a tutorilor desprinse din literatura de specialitate, pe elementele de bază ale unor cursuri internaționale de formare online ale tutorilor și pe rezultatele cercetării de față. Acest modul este compus din patru mari secțiuni: *Dimensiunea pedagogică, Dimensiunea psiho-socială, Dimensiunea managerială și Dimensiunea tehnică*. Cele patru dimensiuni sunt desprinse din funcțiile principale ale tutorului așa cum sunt regăsite în literatura de specialitate, constituind elementele principale necesare formării academice a tutorului în E-learning.

Obiectivele cercetării Cercetarea vizează următoarele **obiective generale**:

- Analiza provocărilor recente privind profesiunea didactică cu referire particulară la contribuția tutorului în E-learning;
- Analiza situației existente în România și alte țări privind activitatea academică a tutorului în E-learning, din perspectiva acestuia, în situația în care acest sistem de învățare devine o formă principală de organizare a învățării;

³ Vezi Anexa 5.1.

- Analiza situației existente în universitățile din România și alte țări privind activitatea academică a tutorului în E-learning, din perspectiva studenților participanți la acest sistem de învățare;
- Propunerea de modalități concrete de recunoaștere și formare a tutorului ca o ipoteză modernă a profesiei didactice

Inovație Această lucrare se remarcă printr-o tentă **inovativă** din perspectiva următoarelor puncte de vedere:

- Față de literatura existentă care prezintă studii de caz izolate cu privire la activitatea tutorilor în cadrul învățământului electronic, se încearcă prezentarea unui context cadru, integrator, al activității psiho-pedagogice a tutorului, primul de acest fel din România;
- Totodată se prezintă un modul psiho-pedagogic de formare a tutorului în E-learning care, în prezent, lipsește;
- Studiul de față permite o raționalizare a activității în domeniu.

Organizarea cercetării:

Capitolul 1: În acest capitol sunt prezentate elemente introductive legate de profesionalizarea tutorului privind contextul învățării E-learning (în care acesta își desfășoară activitatea), actorii implicați, paradigmele educaționale relevante, precum și o scurtă introducere în problematica E-learning din Europa și România;

Capitolul 2: În cadrul acestui capitol se vor contura identitatea academică a tutorului, rolurile și competențele acestuia în cadrul procesului de învățare E-learning, precum și necesitatea formării acestuia într-un cadru organizat de învățare. De asemenea, vor fi prezentate inițiative de formare și dezvoltare profesională a cadrelor didactice cu rol de tutor la nivel european și românesc.

Capitolul 3: Acest capitol descrie dimensiunile (pedagogică, psiho-socială, managerială și tehnică) desprinse din funcțiile principale ale tutorului, care vor constitui *pilonii* de bază al unui posibil modul de formare academică a acestuia în E-learning, modul dezvoltat din literatura de specialitate. Dimensiunea pedagogică va evidenția teorii ale învățării cu aplicare în mediul E-learning precum și elemente de proiectare a unui curs în mediul electronic. În cadrul dimensiunii psiho-sociale sunt reliefate modalități de inițiere și susținere a unei comunicări virtuale eficiente dar și rolul membrilor comunității de învățare (tutore-studenți) în procesul de învățare. Elementele de management a cursului de tip E-learning compun dimensiunea managerială a modului, iar în cadrul dimensiunii tehnice sunt prezentate principalele tehnologii cu aplicație directă în procesul educațional electronic.

Capitolul 4: În acest capitol vor fi abordate aspectele metodologice ale cercetării: motivația cercetării, obiectivele, ipotezele, eșantionarea precum și instrumentele folosite în cadrul studiului de față.

Capitolul 5: Rezultatele obținute în urma studiului sunt prezentate în acest capitol. Aceste rezultate sunt împărțite în două categorii principale, respectiv introducerea într-un posibil modul academic compusă din perspectiva subiecților noștri privind rolul, competențele și modul de instruire al tutorilor precum și modelul propriu-zis cuprinzând cele patru dimensiuni amintite anterior.

Capitolul 6: Acest capitol interpretează rezultatele prezentate anterior. Concluziile obținute, atât din cercetarea cantitativă cât și din cea calitativă, vor constitui sursa principală în vederea elaborării unui posibil modul academic de formare a tutorului în E-learning.

Capitolul 7: În acest capitol sunt formulate concluziile și recomandările desprinse din cercetarea efectuată. Principalele concluzii vor conduce la prezentarea unui set de sugestii și recomandări și propunerea unui posibil modul de formare psiho-pedagogică a tutorului care să constituie baza unui curs de instruire a tutorilor în contextul românesc.

Capitolul 1

E-LEARNING: CONCEPTE, TENDINȚE, PERSPECTIVE

“E-learning va transforma în mod inevitabil toate formele de educație și învățare în sec. al – XXI - lea” (Garrison & Anderson, 2003)

Revoluția tehnologică din anii '80 precum și cea electronică a anilor '90 au transformat lumea economică, socială și implicit cea educațională. Astfel apariția noilor tehnologii ce pot fi utilizate cu succes în spațiul educațional, conduc la noi dimensiuni ale sistemului tradițional, sistem care pentru tot mai mulți studenți nu mai constituie prima opțiune.

În contextul în care *era cunoașterii*⁴ își conturează tot mai mult profilul, fiind evidențiate avantajele acesteia și în condițiile în care studentul este angajat într-o continuă *“luptă”* pentru cunoaștere, profesorul nu deține numai rolul de transmitător al informației ci mai ales acela de facilitator al învățării. Astfel, au apărut noi metode de învățare, care captează atenția și interesul studenților, acestea fiind bazate pe o *“învățare angajată, colaborativă, cu sarcini de lucru concrete, reale, utilizând tehnologia informației ca instrument pentru învățare, comunicare și colaborare a subiectului cu ceilalți colegi, precum și cu profesorul”* (Logofătu, 2003: 10). Datorită apariției unei noi tehnologii, ce poate fi utilizată cu succes în spațiul educațional, statutul sistemului tradițional ocupă altă poziție, făcându-și loc sisteme noi de învățare (Învățarea la Distanță, Învățarea Online, Învățarea de tip Hibrid (Blended Learning), E-learning, M-learning), ce facilitează procesul educațional pentru studenți.

Deși se impune o anumită schimbare, acest lucru nu înseamnă că educația formală trebuie să ia sfârșit și o *“nouă eră a educației”* să înceapă. Sistemul tradițional de învățare își are locul lui bine definit, care nu va putea fi niciodată substituit în întregime de către alte sisteme de învățare. În prezent atât învățarea Online cât și cea E-learning substituie educația tradițională doar atunci când acest lucru constituie o necesitate (studenți care nu pot participa la cursuri într-un campus universitar, adulți cu nevoi de recalificare etc.), mecanismul tradițional rămânând pilonul principal care are puterea și mijloacele necesare de a construi o infrastructură a sistemului E-learning (Maeroff, 2003).

În acest context al schimbărilor educaționale, nu doar rolul profesorului este schimbat, ci apar noi categorii de educatori, cum ar fi **tutorul**, care preiau parțial sau total activitățile profesorului în cadrul procesului de învățare. Tutorul apare ca o necesitate în cadrul învățării bazate pe tehnologia electronică, asigurând interfața dintre instituție și studenți. El este considerat *animatorul inteligenței colective a grupului de studenți și ghidul procesului de învățare* (Levy, 1999:3).

Un tutor care intenționează să lucreze în spațiul de învățare E-learning, trebuie să înțeleagă natura și filozofia acestei educații (Queiroz, 2003), motiv pentru care, în continuare, vor fi

⁴ Era cunoașterii poate fi definită ca o eră în care cunoștința științifică și tehnologică penetrează în mod extensiv toate domeniile societății moderne (Nico Stehr, 2002)

abordate elementele principale ale acestui sistem de învățare (E-learning), din prisma activităților tutorului. Nu se poate defini pe larg cine este tutorul și ce rol îndeplinește el, în acest context nou de învățare, fără a prezenta rolul sistemului E-learning în educație. Așadar, se va încerca în continuare prezentarea succintă a sistemului E-learning, având în vedere rolul pe care îl are în cadrul învățării, dar și al interacțiunii dintre tutor/profesor și studenți. Studiul de față nu își propune să abordeze pe larg acest sistem de învățare, ci doar elementele esențiale ale mediului în care tutorul își desfășoară activitatea profesională.

1.1. E-learning – inovație și provocări

E-learning reprezintă un mecanism real, funcțional, care nu poate fi nici ignorat, nici neglijat în cadrul procesului de învățare. Acest termen a fost introdus prima dată de Jay Cross, fondatorul Grupului Internet Time⁵ cu aproape 13 ani în urmă (1998), fiind destul de utilizat în ultima decadă. Astfel au fost formulate diferite definiții, ce se referă la aceeași experiență educațională:

- ✓ *E-learning este educația la distanță care utilizează Internetul și alte tehnologii informaționale (Watanabe, 2005);*
- ✓ *E-learning este un termen care acoperă un set larg de aplicații și procese, cum ar fi învățarea bazată pe web, computer, clase virtuale⁶ și colaborare digitală. Acesta include oferirea conținutului prin Internet, intranet-extranet (LAN-WAN), casete audio/video, transmitere prin satelit, televiziune interactivă, CD-Rom și multe altele. (Kaplan-Leiserson, 2003);*
- ✓ *E-learning înseamnă utilizarea noilor tehnologii multimedia și a Internetului pentru a îmbunătăți calitatea învățării, facilitând accesul la resurse și tehnici precum și schimburile de informații și colaborările la distanță (Comisia Europeană, 2003/3).*

Ultima definiție este destul de largă care conține câteva concepte cheie, precum facilitare, schimb, calitate a învățării și colaborare. Aceasta presupune că studentul se află în centrul procesului educațional, iar învățarea este facilitată de un educator într-un schimb al cunoașterii (realizat prin colaborare). În cadrul acestei lucrări, se va utiliza această ultimă definiție, din care se desprind elementele fundamentale necesarii definirii profilului academic al tutorului din mediul E-learning.

1.1.1. Beneficii / limite ale învățării în cadrul sistemul E-learning

E-learning este binevenit în contextul schimbărilor majore amintite anterior. Câteva din **beneficiile** sistemului E-learning răspund nevoilor educaționale existente în prezent:

- ◆ Învățarea poate să aibă loc în orice timp și în orice loc;
- ◆ Este posibilă accesarea unei palete largi de cunoaștere, de competențe și calificări, care nu pot fi câștigate prin sistemul tradițional (Duggleby, 2000);
- ◆ Oferă oportunități pentru adulții ce doresc să-și continue formarea;
- ◆ Este o opțiune mai ieftină pentru studenții care nu pot participa în campusul universitar (Malița et al, 2001, Duggleby, 2000; Palloff & Pratt, 2001);
- ◆ Flexibilitatea programului reduce constrângerile legate de perioadele de învățare ale studenților (Rosenberg, 2001);

⁵ <http://www.internettime.com/e.htm>

⁶ Clasă virtuală: mediu de învățare creat într-un spațiu în care profesorul și elevul sunt separați în timp sau/și spațiu. Studenții și profesorii folosesc tehnologia computerizată pentru comunicare, transmiterea și recepționarea conținutului învățării (http://en.wikipedia.org/wiki/Virtual_education)

- ◆ Comunicarea dintre profesor/tutor și studenți este rapidă (Palloff & Pratt, 2001);
- ◆ Conectează studenții cu profesorii, cu experții dar și cu alți colegi din locuri diferite ale lumii (Priest, 1999);
- ◆ Oferă studenților un mai mare control asupra propriei lor experiențe de învățare, dar și profesorului/tutorului, oportunitatea de a întâlni nevoile studenților într-o eră digitală (Layton, 2000; Wallhaus, 2000);
- ◆ Se realizează o mai bună pregătire a studenților pentru o societate bazată pe cunoaștere (Appana, 2008).

Sistemul E-learning prezintă **limite** care conduc la unele *temeri* ale pedagogilor privind utilizarea acestuia, astfel că *“mulți educatori și instructori nu sprijină instruirea online pentru că aceștia (profesorii) nu cred că acest sistem de învățare poate rezolva problemele actuale de predare și învățare* (Conlon, 1997: 30). Vom enumera o serie de limite menționate în literatura de specialitate:

- ◆ Instruirea din partea profesorilor/tutorilor dar și învățarea, în E-learning, necesită mai mult timp decât cel alocat în sistemul tradițional (Bartolic-Ylomislic and Bates, 1999). Forumul de discuție, spre exemplu, sau scrierea mesajelor, pregătirea materialelor în funcție de stilurile diferite de învățare ale studenților, iată câteva activități care cer mai multă energie, mai multă creativitate decât în sistemul clasic de învățare;
- ◆ Nu toți studenții au acces nelimitat la Internet (24/7) pentru a-și putea permite să participe în mod efectiv la cursuri;
- ◆ Criza emoțională, favorizată de izolarea socială în care se află studenții din E-learning constituie una din limitele expuse de educatori (Gary et al, 2000);
- ◆ Experiența tutorilor/profesorilor în cadrul procesului instrucțional prezintă niveluri diferite de la o universitate la alta, de la o țară la alta, (spre exemplu, accentuarea instruirii tehnice mai mult decât a celei psiho-pedagogice care atrage după sine o calitate mai slabă a cursurilor) (Knight & Bermart, 2002);
- ◆ Lipsa feedback-ului tutorului oferit studenților sau a întârzierilor acestuia pot descuraja studenții, având efecte negative asupra procesului de învățare;
- ◆ Evaluarea, în mediul E-learning, constituie o provocare atât pentru profesori cât și pentru studenți. Testele de evaluare online, care pot fi rezolvate de către alte persoane decât cele în drept, constituie o limită ce aduce multe semne de întrebare legate de acest sistem de învățare (Virgil & Varvel, 2005).

Cu toate aceste limite, specialiștii admit faptul că sistemul E-learning este din ce în ce mai mult utilizat, deoarece *“nu poate fi ignorat de toți aceia care sunt în mod serios angajați în procesul de predare/învățare”* (Garrison & Anderson, 2003: 2).

1.1.2. Scurt istoric E-learning

Din punct de vedere istoric, E-learning s-a desprins din Învățământul la Distanță și a început să se dezvolte începând cu anii '90, cu o viteză destul de mare, astfel că există premise ca la sfârșitul primei decade a începutului secolului al XXI-lea, *“să fie o posibilitate de educație des folosită, iar studenții să aibă mult mai multe oportunități de ales între a studia într-o clasă tradițională împreună cu alți studenți sau într-o clasă virtuală în care ei să lucreze singuri”* (Maeroff, 2003: 2).

Pentru a înțelege E-learning este necesară abordarea Educației la distanță. Așa cum am mai menționat, pentru mulți, E-learning pare să fie o idee total nouă, însă conceptele de bază sunt regăsite în Educația la Distanță, ce este un sistem de învățare, care la rândul lui, are puncte comune cu forma tradițională de învățare.

Dacă pentru unii experți în materie de Educație la Distanță, cum ar fi Otto Peters, acest sistem de învățare are trei faze de dezvoltare (Peters, 2001), pentru alți experți, precum Garrison, învățarea la distanță poate fi încadrată în patru faze, numite “*generații ale dezvoltării educației la distanță în funcție de schimbările tehnologice*” (Garrison & Anderson, 2003), iar pentru Taylor (Taylor, 1999) există cinci generații. Totodată experții consideră că Educația la Distanță trece prin diferite etape, ce se dezvoltă în funcție de tehnologia utilizată. În acest context este preferat **modelul lui Garrison**, pentru că acesta corespunde fazelor istorice de dezvoltare a modalităților de transmitere a materialului de curs, model ce va fi prezentat în continuare.

- **Generația educației prin corespondență.** Această fază de început a învățării la distanță este marcată de apariția modelului industrial (Peters, 2001) sau a organizației Fordiste, care a furnizat programe de învățare, de înaltă calitate, ce puteau fi trimise prin corespondență la mii de studenți. Aceasta este perioada în care Revoluția Industrială, pentru prima dată în istoria învățării, a făcut posibilă apariția educației la distanță, educatorii fiind separați de studenți în cadrul procesului de învățare, întrucât distanța îi împiedică să participe la întâlnirile față în față. În același timp studenții sunt separați nu numai de profesori/tutori, ci și de grupul de învățare, adică de ceilalți studenți. Materialele de curs, la fel ca în sistemul tradițional, sunt tipărite, acestea fiind trimise studenților prin intermediul poștei. Un ghid de studiu, însoțit de materiale adiționale (ex. casete audio/video) însoțesc aceste cursuri. Profesorii/tutorii comunică cu studenții printr-un tutorial, unde sunt oferite în detaliu indicații cu privire la organizarea învățării și eventuale răspunsuri la întrebări ce ar putea fi ridicate de către cei care învață, de data aceasta singuri. Behaviorismul inițiat de Skinner, este teoria pedagogică pe care se bazează această fază a dezvoltării educației la distanță (Garrison & Anderson, 2003)⁷. Se constată că, dacă în țările dezvoltate educația la distanță își face apariția cu circa 100 de ani în urmă, în țările în curs de dezvoltare, printre care și România, acest sistem de învățare a apărut în ultimii 20 de ani (UNESCO, 2002).
- **Generația educației prin televiziune și radio.** Cea de-a doua fază a dezvoltării educației la distanță este marcată de apariția televiziunii, radioului, cursurile fiind transmise (live sau înregistrate pentru a putea fi ulterior accesate în mod individual sau în grup) prin aceste mijloace de comunicare. În mod virtual studenții vizitează laboratoare, locuri de muncă, sau sunt prezenți într-o clasă cu imagini video împreună cu profesorul lor (Garrison & Anderson, 2003: 36). Bates (Bates, 1995) notează că tehnologia acestei etape a sprijinit interacțiunea dintre studenți și instituții, care furnizau informația Profesorului, acesta nefiind adesea creatorul conținutului de curs ci, mai degrabă, tutorul cursului a cărui sarcină era să sprijine și să evalueze rezultatele studenților. Pentru această etapă studentul este încă “*destul de singur*” în procesul învățării, profesorul/tutorul fiind aproape de studenți prin TV, radio, dar departe de aceștia, nerealizându-se o comunicare directă, rapidă și eficientă între actorii implicați în acest proces educațional. Potrivit lui Garrison această etapă se bazează pe teoria cognitivă (Garrison & Anderson, 2003: 36).
- **Generația educației de învățare online.** Aceasta este a treia fază a drumului parcurs de educația la distanță. Multimedia cuprinde text, materiale audio, video și alte materiale bazate pe calculator împreună cu asistență față în față acordată

⁷ Vom dezvolta mai pe larg teoriile corespunzătoare celorlalte generații în cadrul Secțiunii E-learning și învățarea la adulți din cadrul Dimensiunii Pedagogice, Capitolul 3 al prezentei lucrări.

studentilor în învățare (UNESCO, 2002). Apariția calculatorului facilitează foarte mult învățarea. Informația este în continuare transmisă pe hârtie. Putem deduce faptul că relația student-profesor este mult mai apropiată decât în prima fază (prin corespondență). Treptat, se instalează posibilitatea lucrului în echipă, ceea ce ușurează destul de mult comunicarea între student-student și student-tutor. Discuțiile online, la nivel sincron⁸ și asincron⁹ facilitează aplicarea teoriilor constructiviste. Cunoașterea este construită individual, dar mai ales în cadrul comunității online.

- **Generația educației E-learning.** Revoluția electronică a anilor '90, despre care se amintea la începutul capitolului, a adus schimbări radicale și în educație, procesul de învățare fiind bazat pe sistemul electronic. De fapt, aceasta este perioada de început a sistemului E-learning, în care procesul de învățare cât și cel instrucional erau bazate pe elemente de tehnologie electronică (Internet¹⁰, Intranet¹¹, Extranet¹² și World Wide Web¹³). Acest sistem de învățare combină și integrează material de curs prezentat sub formă de text, audio și video combinat cu o interacțiune mare între participanții la învățare, respectiv, tutor-student, student-student (UNESCO, 2002). Studenții lucrează mai mult prin colaborare, participând la diferite proiecte ale grupului. Acest lucru îi ajută să fie mult mai motivați să învețe datorită faptului că ei au o parte activă în procesul de învățare. Învățarea prin colaborare este un proces natural al interacțiunii și comunicării sociale, venind în întâmpinarea nevoii pieței de muncă unde oamenii sunt *așteptați* să acționeze în colaborare (Peters, 2001).

Din Tabelul 1.1 se poate observa tendința ascendentă a introducerii și folosirii tehnologiei odată cu Învățământul la Distanță și până la E-learning în zilele noastre. Dacă la începuturile educației la distanță cursurile erau tipărite și trimise prin poștă, mai târziu casetele audio și video au fost introduse, iar ulterior sistemele multimedia și Internetul. Din punct de vedere al posibilităților de interacțiune între tutor și studenți se observă o ușoară progresie către cea de a III-a fază a dezvoltării Educației la Distanță. Dacă la faza cursurilor prin corespondență profesorul/tutorul reușea să transmită poate o scrisoare pe zi studentului, în mediul E-learning, se pot primi și transmite mesaje 24/7 și 365 de zile pe an. Comunicarea este facilitată de mijloacele tehnice de învățare, iar ulterior apariția Internetului sprijină educatorii și educații să se conecteze indiferent de zona geografică. Educații sunt într-o mai strânsă colaborare în cea de a IV a fază a dezvoltării. Astfel, studenții pot colabora nu numai cu tutorul ci și unii cu alții. De aceea, constructivismul, învățarea prin colaborare, sunt prezente în ultimele generații de E-learning. Prin aceste teorii, este posibil lucrul în echipă în vederea învățării dar și al socializării.

⁸ Învățarea are loc simultan în timp ce studenții și instructorul sunt separați fizic unul de celălalt

⁹ Procesul învățării se desfășoară în timp ce studenții și instructorul sunt separați fizic unul de celălalt dar nu în același timp

¹⁰ Internetul constituie conectarea a mii sau milioane de calculatoare prin linii telefonice sau satelit (www.hometravelagency.com/.../internet.html)

¹¹ Intranetul este o rețea de calculatoare privată, de obicei a unei instituții, care permite transmiterea securizată a informației către angajații săi (www.answers.com/topic/intranet)

¹² Extranetul reprezintă conectarea a doua entități pentru crearea unor instanțe private de comunicație sau pentru furnizarea informației (www.encyclo.nl/begrip/Extranet)

¹³ World Wide Web (sau www): setul complet de documente aflate pe servărele de Internet care utilizează HTTP (www.answers.com/topic/world-wide-web)

Tabel 1.1. Corelații între elementele esențiale generațiilor E-learning (după Garrison și Anderson)

Generații	Tehnologii utilizate	Comunicare Profesor/student	Teorii de învățare	Mod de livrare
I a Generație <i>Educația prin corespondență</i>	Text, casete audio	* Studenții învață mai mult independent. * Tutorul comunică ideile prin tutorial * Evaluarea la centre de evaluare	Behaviorism	Corespondență
II a Generație <i>Educația prin TV-Radio</i>	Text, casete audio/video, radio, TV	* Relația student-tutor este mult mai apropiată * Studenții lucrează individual	Cognitivism	TV, radio, live sau înregistrate
III a Generație <i>Educația prin sisteme multi-media</i>	Text, casete audio/video, computer	* Comunicarea de tip sincron/asincron * Învățarea individuală dar și în grup * Tutorul mediază comunicarea	Constructivism	Sesiune f2f, conferințe mediate de computer
IV a Generație <i>Educația prin sisteme Internet</i>	Text, materiale audio/video, computer, Internet, TV interactiv, Transmitere Satelit	* Comunicarea de tip sincron/asincron * Predomină învățarea în grup * Tutorul mediază comunicarea	Învățare prin colaborare	Transmitere prin format electronic, TV/interactiv, Satelit, Internet

Până acum am definit sistemul E-learning și *drumul istoric* parcurs de către actorii învățării. Potrivit lui McConnel (McConnel, 2002) cursurile în care există o componentă online, oricât de redusă ar fi (web-site de prezentare, acces email, bibliografie online, etc) sunt, uneori, numite cursuri E-learning, deși procesul de predare în sine este cel tradițional. În continuare, vor fi prezentate aceste forme variate de învățare ce conțin elemente E-learning.

- **Prezență completă online** înseamnă prezență 100% online, în care învățarea are loc online, prin intermediul tehnologiilor electronice¹⁴;
- **Modelul mixt (Învățarea hibridă sau Blended learning)** în care studenților li se cere să participe la activitățile online (ex. discuții, teme, proiecte, lucru în colaborare) ca și parte a temelor cursului, acestea înlocuind procesul de predare-învățare din modelul tradițional¹⁵;
- **Modelul bazat pe web** unde studenților li se cere să folosească Internetul pentru elementele necesare programului (ex. discuții online, teme, proiecte online, lucru în colaborare) dar fără o reducere importantă a prezenței în timpul de clasă¹⁶;

1.1.3. Rolul tehnologiei în E-learning

În mod involuntar și aproape ireversibil *economia cunoașterii* schimbă datele educației, astfel că, sistemul tradițional este și el *afectat* de către tehnologia informației. Răspândirea Internetului și a tehnologiei informaționale computerizate (TIC), a dat un acces fără precedent la informație și resurse, transformând modul în care oamenii comunică, în care aceștia colaborează în cadrul instituțiilor, în care guvernele interacționează cu cetățenii lor și mai ales modul în care oamenii învață. Tony Blair, afirma: "*Tehnologia a revoluționat modul în care noi lucrăm și acum este pe cale să transforme educația. Copiii nu pot fi efectivi în lumea*

¹⁴ <http://www.unisanet.unisa.edu.au/Resources/workshop-ready4online/Learning%20Online/Online%20learning%20-%20a%20definition.htm>

¹⁵ <http://derekstockley.com.au/blended-learning.html>

¹⁶ <http://www.bitpipe.com/tlist/eLearning.html>

de mâine dacă ei nu și-au dezvoltat abilitățile ieri. Nici profesorii nu trebuie să nege necesitatea utilizării instrumentelor TIC în procesul educațional.” (Blair 1998:1, apud Ryan, 2000). Transformarea aduce multiple oportunități în multe domenii de activitate inclusiv în cel educațional. În cadrul acestui sistem de învățare (E-learning), tehnologia joacă un rol important, fiind considerată un prim instrument al învățării, dar și un fel de catalizator al acesteia (Maeroff, 2003).

Diferite departamente din cadrul învățământului școlar, pre-universitar și universitar, utilizează noua tehnologie, facilitând atât sistemul administrativ al acestor instituții cât și procesul educațional în sine. Se poate constata că, în general, introducerea tehnologiei computerizate în educație este binevenită pentru multe cadre didactice: *“Noi suntem convinși că o astfel de tehnologie (utilizată în E-learning astăzi), combinată cu o pedagogie efektivă și o predare reflectivă, va transforma educația din învățământul superior.”* (Garrison & Anderson, 2003: XII). E-learning vine în întâmpinarea nevoilor educaționale impuse de tehnologiile nou apărute propunându-și să „suplimenteze” sistemul tradițional prin folosirea noilor tehnologii pentru noile cerințe de învățare. Tehnologiile informaționale computerizate schimbă în mod inevitabil fața sistemului educațional.

„Tehnologiile informaționale computerizate (TIC) transformă în mod ireversibil modul în care se învață astăzi, modul în care se predă, modul în care se face cercetarea, așteptându-se astfel, din partea celor responsabili cu educația, să facă față viitoarelor schimbări ale rolurilor lor tradiționale (Molen, 2001: 63).

Progresul rapid al tehnologiei influențează într-adevăr procesul educațional, dar și tehnologia, pe de altă parte, a fost influențată de educație, existând o relație de interdependență între acestea. Specialiștii în domeniu consideră benefic acest progres al educației, dar nu consideră oportună mecanicizarea educației, deoarece creativitatea din cadrul procesului instrucțional sau cel al învățării, nu trebuie blocată sau anihilată de către excesul de tehnologie (Cucoș, 2006:135). Menirea tehnologiei este de a acționa ca un **facilitator** al învățării, nu de a fi un înlocuitor al acesteia (Holmes, 2006).

1.2. Actorii implicați în procesul E-learning

Diferite categorii de actori participă activ în procesul de învățare E-learning:

- ✓ **Tutorul** este cel care „gestionează cursul, conduce studenții în procesul învățării, îi motivează, interacționează cu aceștia și le evaluează activitatea” (Higgison, 2001). El reprezintă persoana capabilă să conducă întregul proces de desfășurare al învățării;
- ✓ **Studenții** sunt cei în jurul cărora se realizează învățarea, fiind în principal adulți (Palloff & Pratt, 2007). Aceștia vin în cadrul procesului de învățare cu o bogată experiență profesională ce poate fi valorizată; în același timp aceștia aduc stiluri și aspirații diferite de învățare de care tutorul trebuie să țină seama.
- ✓ **Designer-ul** (Proiectantul web) este persoana specializată în proiectarea conținutului învățării în mediul online. Acesta este *echipat* cu informație, competențe și atitudini necesare proiectării conținutului (Cheong et al, 2006);
- ✓ **Grupul tehnic** este cel ce asigură partea tehnică a întregului sistem de învățare fără de care acesta nu poate avea loc în mediul E-learning. Grupul tehnic este specializat în hardware, ajutor pentru probleme tehnice (Stephenson, 2000);
- ✓ **Conducerea instituției** ce este angajată în înțelegerea întregului proces de învățare E-learning dar și în sprijinirea acestuia prin elemente precum asigurarea infrastructurii tehnice, dezvoltarea de politici și proceduri utile facilitării învățării în E-learning.

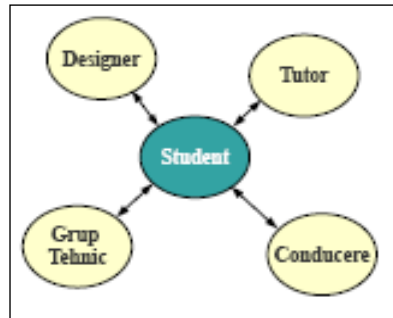

Figura 1.1. Învățarea centrată pe student

Din Figura 1.1. aflăm că învățarea în E-learning are drept element central studenții cu nevoile/aspirațiile/experiențele lor de învățare, ce sunt sprijiniți de toți ceilalți membri ai echipei de învățare, respectiv, tutorul, proiectantul¹⁷, grupul tehnic, conducerea instituției.

1.3. Paradigme educaționale în E-learning

Schimbările amintite anterior și tranziția către o societate bazată pe cunoaștere conduc către o nouă abordare a educației și instruirii. *Predarea* în spațiul virtual de învățare necesită o schimbare la nivel de paradigmă, astfel că, dacă în modelul tradițional procesul de predare este centrat pe profesor, care încearcă să transfere cunoașterea studenților săi, în mediul E-learning *predarea* este centrată pe relația dintre profesor/student și student/cunoaștere. Potrivit Figurii 1.1. prezentată anterior, studentul este situat în centrul învățării. Paradigma care poate să răspundă nevoii de integrare a studentului în centrul procesului de învățare este cea a învățării centrate pe student. De asemenea, E-learning răspunde nevoii de educație permanentă a adulților și de aceea, paradigma educației permanente capătă noi valențe în acest context de învățare. Astfel, în continuare, considerăm necesară prezentarea acestor două paradigme.

1.3.1. Paradigma învățării centrate pe student

Paradigma „transferului de cunoștințe” sau a „învățării centrate pe profesor”, a dominat secole la rând educația. Profesorul transmite informația, iar studentul este nevoit să o asimileze urmând ca acesta să fie evaluat potrivit nivelului de cunoștințe acumulat. Mediul de învățare promovat de această paradigmă, după unii autori (Entwistle, 2003), este un mod de încurajare a învățării mecanice la elevi/studenți. În schimb, potrivit învățării centrate pe student, începând cu secolul al XIX lea, învățarea capătă noi dimensiuni, este mai profundă pentru că este raportată la nevoile de învățare ale studenților (Gow & Kember, 1993). Aici, studenții învață în funcție de capacitățile lor și se bucură mai mult de procesul educațional fiindcă ei sunt implicați în mod activ în aceasta, având încredere în ceea ce ei învață, aceasta pentru că învățarea se bazează pe întrebările și explorările lor, ei fiind capabili de a transfera noua cunoaștere către viața reală. Această paradigmă conturează un cadru favorabil sistemului E-learning de învățare, în care studenții sunt în centrul procesului de învățare.

O serie de studii arată diferențele dintre cele două paradigme dar și faptul că, prin adoptarea acestei paradigme (învățării centrate pe student), rolul profesorului este diferit (Kember, 1997; Samuelowicz & Bain, 2001). Într-un mediu în care studentul selectează materialul de

¹⁷ Tutorul poate fi și designer (proiectant) în unele instituții

Învățare, își monitorizează propria învățare și își evaluează activitățile de la curs, rolul profesorului este altul, și anume, cel de *facilitator*, în care, potrivit lui C. Rogers (Crous et al, 2000), procesul educațional este eficient dacă sunt întâlnite următoarele nevoi ale studenților:

- ✓ Studenții trebuie să experimenteze o atmosferă deosebită de învățare atunci când întâmpină probleme pe care ei le găsesc semnificative;
- ✓ Profesorii trebuie să nu impună propriile lor opinii studenților;
- ✓ Profesorii trebuie să manifeste acceptare și înțelegere față de studenți atunci când aceștia sunt confrunțați cu un material nou;
- ✓ Profesorii trebuie să se plaseze ei înșiși în locul studenților pentru ca aceștia să dorească să utilizeze ceea ce ei consideră potrivit cu posibilitățile lor de înțelegere.

1.3.2. Paradigma educației permanente

Noțiunea de educație permanentă include educația adulților, aceasta fiind *o parte firească a educației exercitate asupra individului de-a lungul întregii vieți, ca un continuum, desemnând toate formele educaționale ce influențează dezvoltarea de la prima copilărie până la vârsta a treia* (Sava et al, 2005: 15). Învățarea, prin prisma educației permanente, este văzută ca un proces continuu, dirijat de dorința de a îmbunătăți calitatea vieții.

Individul, în cazul nostru studentul adult, se află întotdeauna în centrul acestui proces. Modul de învățare, în cadrul acestui tip de educație, poate varia, depinzând de student și nevoile sale. Educația permanentă oferă adulților o a doua șansă de învățare.

Învățământul la distanță pare a fi răspunsul la această nouă provocare lansată de educația permanentă. De fapt, după Otto Peters (Peters, 2001) există destule motive ce reliefează cum învățământul la distanță, implicit E-learning, este un model de învățare pentru introducerea și dezvoltarea educației permanente. Iată câteva dintre ele:

- ✓ Învățământul la Distanță nu este văzut numai ca o pregătire pentru viață ci și ca o componentă a vieții, fiind integrat în viața zilnică;
- ✓ Educația la Distanță permite studenților să realizeze cine sunt și ce potențial au, bazat pe experiența proprie de învățare;
- ✓ În educația la Distanță, instruirea și educația, serviciul și studiul, timpul liber și studiul – nu se exclud una pe cealaltă, ci dimpotrivă, se completează reciproc;
- ✓ În educația la Distanță, studentul are posibilitatea să-și determine ritmul și stilul de învățare (unde, când, cât de mult, cu ce frecvență, în ce ordine). Astfel ei au posibilitatea să aleagă dar să fie și responsabili de alegerea lor;
- ✓ Universitățile cu programe de învățare la distanță oferă oportunități egale de învățare atât pentru cei tineri cât și pentru cei mai în vârstă, atât pentru cei cu abilități fizice cât și pentru cei cu dizabilități;
- ✓ Studenții la distanță sunt motivați de posibilitatea *avansării* sociale și profesionale.

Educația la Distanță trebuie văzută ca o contribuție esențială la dezvoltarea unei societăți a cunoașterii, fiecare putând să ia parte oricând la educație. Așadar, abordarea pe scurt a celor două paradigme răspunde satisfacerii nevoilor de învățare ale studenților din mediul E-learning.

1.4. Inițiative E-learning în spațiul european de învățare

Pentru a avea o viziune mai clară asupra sistemului electronic de învățare din România vom analiza mai întâi contextul educațional european la care și țara noastră participă activ. Inițial se va începe cu o privire generală asupra sistemului E-learning din Europa, dar și a inițiativelor de reformă în ceea ce privește educația la distanță de-a lungul anilor precum și a

programele care au susținut și susțin aceste reforme. La sfârșitul secțiunii se va face referire la câteva studii care se ocupă cu impactul sistemului E-learning în Uniunea Europeană. Această abordare se concentrează în special asupra generațiilor a III a și a IV a de interes pentru acest studiu.

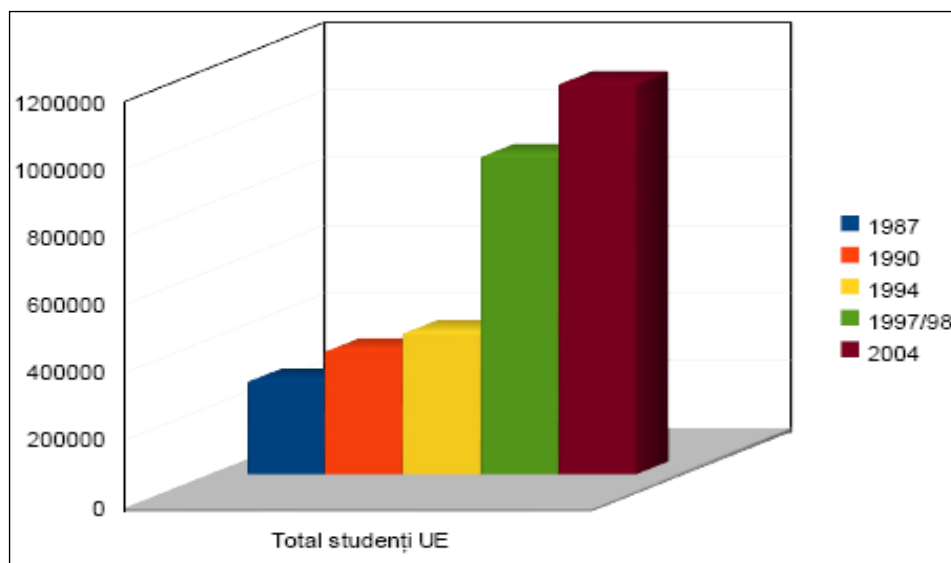

Figura 1.2. Diagrama cu numărul de studenți participanți la E-learning din U.E.

Ținta Uniunii Europene, propusă la Consiliul de la Lisabona 2001 și anume „de a deveni Europa, până în anul 2010, cea mai competitivă și dinamică economie bazată pe cunoaștere din lume” își are rădăcinile încă din anii de început (1960) ai Uniunii Europene. Astfel, dacă inițial la nivelul Uniunii Europene s-au formulat obiective care să se concentreze mai mult asupra domeniului economic, ulterior, s-a considerat necesară acoperirea unei palete mai largi printre care s-a numărat și educația. Așa se face că educația și instruirea au fost domeniile țintă pe agenda de lucru a Uniunii Europene (Keogh, 2007). Începând cu anii 1970, Statele Membre ale Uniunii Europene au adoptat Educația la distanță ca un instrument al dezvoltării economice. Drept consecință „instituțiile atât publice cât și private, doreau să ofere oportunități educaționale, accesibile, bazate pe materiale de calitate care să conducă la calificări de calitate” (Rumble, 2001: 228). După anii 1980, Educația la distanță a cunoscut un progres susținut în cadrul universităților din Statele Membre ale Uniunii Europene. Figura 1.2¹⁸ ne indică numărul crescut de studenți¹⁹ în cadrul Asociației Europene a Universităților cu predare la distanță, din țările membre ale Uniunii Europene, începând cu 1987 până în 2004.

Mai târziu, în Tratatul de la Maastricht²⁰ (1992), se face referire la utilizarea *Legii softului în educație*. Dezvoltarea tehnologiilor și utilizarea lor în scopuri educaționale a condus la apariția sistemului E-learning, sistem de învățare desprins din Educația la distanță. Așa s-a

¹⁸ Adaptat după K. M. Keogh, Redressing disadvantage and ensuring social cohesion: the role of distance education and E-learning policies in the European Union 1957-2007, ICODL, Greece, 2007.

¹⁹ Austria - Zentrum für Fernstudien, Universität Linz; Belgia- STOHO; Danemarca- JOU/DAO; Finlanda – FADE; Franța - Centre National d'enseignement à distance și FIED; Germania-FernUniversität; Irlanda – NDEC/Oscail; Italia -Consorzio per l'Università a Distanza și NETTUNO (Il Network per l'Università Ovunque); Olanda - Open Universiteit Netherlands; Norvegia - Norwegian Association of Distance Education; Portugalia -Universidad Aberta; Spania - Universidad Nacional Educación a Distancia și Universidad Aberta Catalunya; Elveția – FernStudienSchweiz; Suedia - SADE

²⁰ http://europa.eu/scadplus/treaties/maastricht_en.html

ajuns la diminuarea importanței acordată Educației la Distanță în forma sa de început (prin corespondență, învățământ deschis la distanță, online) și accentuarea educației electronice.

Una din prioritățile pe agenda de lucru a strategiei Lisabona a fost integrarea efectivă a TIC în educație și în sistemul de instruire. După întâlnirea de la Lisabona (2001), s-a propus *Planul de Acțiune (I)* de către Comisia Europeană (Comisia Europeană, 2003) care să implementeze inițiativele din 2001. După Consiliul de la Lisabona s-a simțit nevoia explorării potențialului tehnologic în majoritatea țărilor europene, de aceea, potrivit *Planului Acțiune II al Comisiei Europene* (Comisia Europeană, 2003), s-a accentuat nevoia de instruire a cadrelor didactice – profesori/tutori - pentru dezvoltarea conținutului pedagogic, a competențelor digitale precum și a campusurilor virtuale europene.

Impactul E-learning (TIC) asupra învățării – În egală măsură există un interes constant al Comisiei europene privind cercetarea amănunțită a sistemului de învățare electronic. Astfel, în încercarea de a adopta și consolida sistemul E-learning în spațiul educațional european, s-au realizat studii care să arate nivelul de adoptare și impactul acestui sistem asupra învățării, educatorilor și educaților. Astfel, dintr-un studiu²¹ coordonat de Comisia Europeană în 2006, privind impactul TIC în educație și instruire, s-au evidențiat câteva concluzii care pot fi relevante pentru cercetarea de față:

- Dacă în unele țări din Uniunea Europeană, școlile au inclus TIC în curriculum, demonstrându-se la nivelul acestora un înalt grad de implementare și utilizare, în alte țări introducerea TIC în școli se află într-o fază incipientă, iar schimbările din cadrul procesului de predare-învățare nu sunt profunde. Astfel, potrivit unui studiu din Irlanda și Anglia, realizat cu 750 studenți (MacKeogh, 2003), s-a constatat că, în ciuda faptului că studenții au avut PC și acces la Internet, calitatea și cantitatea accesului erau diferite, mulți dintre aceștia având restricții privind timpul și locul accesării. Deși *deviza* Educației la Distanță a fost să micșoreze dezavantajele persoanelor care nu participau la instruirea în campus, realitatea practică demonstra prezența unei *diviziuni digitale* între Statele Membre ale U.E. (ex. două din trei persoane sunt conectate la Internet, în 2005, în statele nordice și Anglia, comparativ cu o persoană din cinci în Grecia, Spania și Portugalia) (MacKeogh, 2005).

Studiul din U.E. (din 2006) reliefează faptul că TIC are un impact pozitiv asupra învățării elevilor, aceștia fiind mult mai motivați să învețe. Studenții, prin utilizarea TIC în învățare, își asumă o mai mare responsabilitate pentru propria lor învățare, accentul fiind deplasat pe lucrul independent și efectiv. Totodată nu numai activitatea individuală este îmbunătățită, ci și cea în echipă.

- Studiul nu a fost relevant doar pentru studenți ci și pentru profesorii/tutorii din statele membre. Dacă la începutul anilor 2000, multe cadre didactice erau la începutul utilizării TIC, în 2006, 90% dintre profesori îl utilizează în pregătirea cursurilor. Astfel, pedagogia tradițională cunoaște o anumită schimbare datorită sprijinului oferit de către tehnologia E-learning.

Conform acestui studiu, utilizarea TIC în educație în țările membre ale Uniunii Europene, a avut un impact pozitiv atât pentru studenți cât și pentru profesori, atât la nivel școlar cât și universitar, chiar dacă unele instituții educaționale sunt încă *la început de drum*.

1.5. E-learning în contextul din România

Pentru România vor fi prezentate inițiativele care au dus la formarea sistemului E-learning, instituțiile principale care au adoptat acest sistem de învățământ, unele dintre ele fiind utilizate și în cercetarea de față, iar la sfârșit se va face o scurtă referire la două studii privind impactul acestui sistem asupra cadrelor didactice și a studenților. Concentrarea va fi

²¹ <http://europa.eu.int/informatica-society>

focalizată, ca și în cazul E-learning în Europa, asupra fazelor III și IV ale educației la distanță (model prezentat de Garrison & Anderson), acestea fiind relevante pentru studiul abordat.

Dacă înainte de decembrie 1989 nu se putea vorbi despre Internet în România, după această perioadă de izolare, România a devenit mult mai deschisă în lume datorită comunicării prin intermediul acestuia. După 11 ani de la revoluția economică, socială, mai precis în anul 2000, conform unor statistici oferite de CIA World Factbook (Mocanu, 2003) în România, la o populație de 22.364.022 de locuitori, exista un număr de 38 de furnizori de Internet (ISP) și 60.000 de utilizatori de Internet, în cazul acesta raportul de utilizatori Internet la 100 de locuitori fiind de 2.68/100, iar mai târziu, în 2001, raportul era de 4.46/100. Deși numărul de utilizatori Internet crește în fiecare an, posibilitatea de a studia într-un mediu E-learning rămâne o țintă de neatins pentru mulți studenți din mediul rural. Nivelul de trai scăzut al populației care este încă o realitate în România, conduce la un număr scăzut al persoanelor ce ar putea avea acces la educație prin intermediul unui computer. Treptat, universitățile românești sunt dotate cu calculatoare necesare activităților tehnice. Printre primele universități dotate cu astfel de echipamente tehnologice se remarcă Universitatea din București, Politehnica București, Politehnica Timișoara, Politehnica Cluj, ce au facilitat apariția acestor noi canale de comunicare cu partenerii străini.

Mai mult decât atât în 1993, Politehnica București dezvoltă o rețea de Internet care se va numi mai târziu *RoEduNet*. Prin această rețea de comunicare se furnizează accesul la Internet în sistem academic în cadrul învățământului la distanță (Brut, 2006). După 1995, RoEduNet se extinde la alte centre din țară (Cluj, Iași, Craiova, Galați). Internetul, în sistem academic, s-a dezvoltat și mai mult după 2003 (Asandului & Ceobanu, 2008). Treptat, majoritatea universităților din țară au prezentă pe web, Internetul fiind factorul care a asigurat dezvoltarea sistemului E-learning.

Statul român a sprijinit învățământul la distanță (implicit implementarea sistemului E-learning la nivel național) printr-o serie de inițiative, cum ar fi:

- ✓ Strategia Națională de Dezvoltare a Resurselor Umane (2000 – 2010)²² - a stabilit că sistemul educațional ar putea contribui la o mai bună implicare a universităților în dezvoltarea resurselor umane prin folosirea metodologiilor de învățare TIC. Educația permanentă ocupă un loc special în cadrul procesului de formare inițială și continuă a studenților adulți, aceasta putând fi implementată și realizată prin intermediul educației la distanță.
- ✓ O altă inițiativă guvernamentală, privind activitatea TIC în România, este Inițiativa Română de Informație Tehnologică²², realizată de Ministerul Comunicării și Informației Tehnologice, având drept scop îmbunătățirea politicilor TIC și accesul la Internet în ariile dezavantajate.
- ✓ Hotărârea de Guvern 1011 din 8 octombrie 2001 (Hotărârea de Guvern, 2001) definește standardele privind organizarea și funcționarea învățământului la distanță.
- ✓ Din 2004, multe universități din țară (ex. Universitatea din București²³, Universitatea Ovidius Constanța²⁴, Universitatea Transilvania Brașov²⁵, Universitatea Babeș Bolyai Cluj²⁶) își propun reorganizarea Învățământului la Distanță.

Printre obiectivele propuse de aceste universități se regăsesc:

- Sprijinirea activităților de dezvoltare – producere de noi cursuri pentru educația la distanță și asigurarea calității materialelor de instruire, cu sprijinul unor experți români sau străini;

²² <http://www.mcti.ro>

²³ www.unibuc.ro

²⁴ www.univ-ovidius.ro/

²⁵ www.unitbv.ro/

²⁶ www.ubbcluj.ro/

- Pregătirea cadrelor didactice în domeniul producerii și utilizării de noi materiale de curs pentru ID și al serviciilor specifice oferite studenților;
- Sprijinirea facultăților în realizarea marketing-ului cursurilor oferite;
- Furnizarea de programe de pregătire prin metodele Învățământului la Distanță și/sau de cursuri de reciclare, educație continuă, E-learning, în colaborare cu catedrele și facultățile universităților în conformitate cu prevederile legale;
- Sprijinirea dezvoltării în universități a unor centre de cercetare și producție a materialelor pentru Învățământ Asistat de Calculator.

Tabel 1.2. Principalele universități din România cu program E-learning

Denumire	Descriere	Curriculum oferit
Facultatea de Comunicare și Relații Publice ²⁷	Face parte din SNSPA. Este menționată separat întrucât această facultate a lansat, în România, primele masterate online. Sala tradițională este înlocuită cu platforma E-learning. Masteratele online își au originea în proiectul PHARE, 2000, Resurse Umane	Curriculum este similar cu cel de zi
SNSPA ²⁸	<i>Școala Națională de Studii Politice și Administrative</i> are un program de învățământ la distanță la nivel universitar și post-universitar. Studenții sunt coordonați prin intermediul tutorilor.	Curriculum prezentat este similar cu cel de zi
ASE ²⁹	În cadrul <i>Academiei de Studii Economice București</i> de curând a luat ființă departamentul de masterat online. Sistemul de învățământ electronic este conceput în așa fel încât să permită studenților la master să interacționeze în procesul de învățare cu profesorul, tutorii și alți studenți atât sincron cât și asincron.	Curriculum de la master online este similar cu cel din învățământul de zi
UPB ³⁰ - Universitatea e-Româno-Europeană ³¹	<i>Universitatea Politehnică București</i> are mai multe proiecte de tip E-learning în desfășurare, acesta fiind unul dintre ele. Acest proiect își propune să devină un furnizor principal de servicii pentru universități compatibile sistemului de educație permanentă bazat pe dezvoltarea metodelor E-learning, să construiască un sistem de instruire pentru profesorii din învățământul superior și pentru instructorii din învățământul electronic și să stabilească un sistem al calității din universitățile românești, un sistem al competențelor, resurselor de învățare și servicii bazate pe experiență UE.	Ofertă de cursuri de instruire
CREDIS ³²	<i>Centrul de Resurse, Dezvoltare, Informare și Servicii</i> desfășoară activități de formare inițială, formare profesională continuă, de pregătire în proiectarea, implementarea și utilizarea rețelelor de calculatoare, sistem CISCO. Programul de învățământ la distanță oferit de CREDIS asigură resurse specifice (50 calculatoare conectate la rețea, un laborator specializat pentru cursuri CISCO, săli de cursuri și seminarii, biblioteci). Este implementat un sistem de E-learning care să permită utilizarea tehnologiilor bazate pe Internet în procesul didactic.	Cursuri de inițiere în utilizarea computerului

Implementarea sistemului E-learning în universitățile din România a fost și este încă un proces care necesită multă energie, ingeniozitate și timp. În ultimii ani, tot mai multe universități implementează acest mecanism din dorința de a moderniza sistemul educațional (Jalobeanu, 2001), astfel că procesul se dezvoltă rapid, mai ales după anul 2000. În tabelul 1.2. sunt reliefate principalele universități sau facultăți din România care au adoptat sistemul E-learning, o parte din aceste instituții fiind prezente și în studiul de față (vezi Apendix pentru ofertele de portaluri³³ și cursuri online în România).

²⁷ <http://www.comunicare.ro>

²⁸ <http://www.snsa.ro>

²⁹ www.ase.ro

³⁰ www.pub.ro

³¹ www.reu.pub.ro

³² <http://portal.credis.ro>

³³ Portalurile prezintă informațiile din mai multe domenii și surse într-un mod coerent și unificat (Nate L. Root,

Impactul TIC asupra sistemului educațional din România

În urma unui sondaj realizat cu 15.503 de profesori ce utilizează AeL³⁴, realizat de Siveco România (Istrate, 2007), se constată o viziune optimistă a educatorilor și administratorilor privind folosirea softurilor educaționale în predare, învățare și administrarea activităților de clasă. S-a observat că profesorii simt nevoia de instruire privind utilizarea computerului în activități de predare. Potrivit acestui studiu, teama de necunoscut pe care o induce utilizarea tehnologiilor în învățare (spre exemplu: teama de a nu fi copiate cursurile) este, pentru profesorii/tutorii intervievați, un motiv destul de puternic pentru ca aceștia să fie puțin reticenți la adaptarea acestui nou sistem de învățare.

Dacă în urma sondajului de la Siveco, dar și al unui raport realizat de către Ministerul Educației și Cercetării, în colaborare cu alte instituții din România, din 2004, cadrele didactice manifestau anumite *temeri* față de importanța utilizării TIC în educație, cercetarea evaluativă din august 2007-mai 2008 (Noveanu & Potolea, 2008), realizată tot de aceleași instituții, relevă faptul că:

- Numărul de cadre didactice care au început să folosească noile tehnologii în procesul educațional este în continuă creștere. Așa-zisele *temeri* legate de abordarea acestor tehnologii sunt mai reduse decât în anii precedenți. Astfel, peste 95% dintre cadrele din învățământul liceal și gimnazial, și aproape 70% din învățământul primar, utilizează laboratoare S.E.I.³⁵, utilizarea noilor tehnologii facilitând atingerea obiectivelor lecției;
- Elevii sunt din ce în ce mai fascinați de posibilitățile utilizării computerului, dar îl preferă mai mult pentru comunicare (chat, e-mail), decât în activitățile de construire a cunoașterii în învățare;
- În ciuda faptului că noile tehnologii facilitează instruirea individualizată, managerii și cadrele didactice interviuate consideră că învățarea activă, participativă, urmată de cea în cooperare, sunt influențate în mod pozitiv de utilizarea tehnologiilor S.E.I.

Se observă concluzii similare cu cele din U.E., cum ar fi de exemplu, cele referitoare la extinderea folosirii TIC în educație. Nu numai profesorii ci și studenții preferă un **învățământ tradițional îmbunătățit cu tehnologii E-learning** care facilitează procesul învățării. În cadrul prezentului studiu va fi abordat pe larg impactul sistemului E-learning la nivelul României și al Uniunii Europene, dar și a altor state din afara Europei. Dacă până acum am prezentat sistemul E-learning și s-a vorbit despre contextul istoric și tehnicile ce au condus la apariția și dezvoltarea acestuia, în cele ce urmează accentul va fi deplasat pe rolul, competențele și statutul pe care le deține tutorul în cadrul procesului de învățare E-learning.

2005). Portalurile reprezintă un mijloc eficient de a grupa împreună ofertele de servicii și informațiile dintr-un anumit domeniu

³⁴ AeL este definit ca fiind sistem de predare/învățare și management al conținutului educațional multimedia <http://portal.edu.ro/index.php/articles/16?catid=112>

³⁵ Sistem Educațional Informatizat